

Posudek diplomové práce *Média a společnost v Japonsku. Povaha a proměny medií, komunikace a mediopolitického komplexu v kontextu nezápádní společnosti*. Mgr. Igor Pruša, Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, obor Mediální studia (Praha, 2010). Posudek oponenta vypracoval: Profesor Dr. Joseph N. Rostinsky, Ph.D., Tokai University, Tokio.

Autor dizertační práce prezentuje komplexní problematiku japonských médií a podává tak podrobnější pohled na současnou japonskou společnost, jejíž neodmyslitelným aspektem je systematická revitalizace kulturního systému symbolickými a tradičními etickými hodnotami. Tato dizertační práce svým svěbytným způsobem osvětluje jistý segment japonské skutečnosti, která může českému čtenáři doposud připadnout jako iluzorní, romantický prostor orientální jinakosti. V tomto smyslu je přítomná studie podnětná, protože pádnými argumenty vyvrací konvenční mýtus o japonské mravnosti a společenském pořádku a nabádá tak čtenáře k hlubšímu se zamyslení nad idealizovaným paradigmatem a zároveň ke srovnání se západním modelem demokratické, transparentní společnosti.

I když autor čerpá především ze sekundárních zdrojů, aby podpořil svoji tézi dewesternizačního přístupu k interpretaci mediálních zdrojů, jeho časté konkrétní příklady do značné míry umocňují jeho hypotetický předpoklad, a sice že japonská media se vymykají strohé konceptualizaci a kategorizaci. Japonská media, tak jako japonská společnost jsou tak řečeno "na rozhraní" všech metaforických popisů, které autor ve své dizertaci uvádí. Ovšem tato skutečnost je dána samým historickým vývojem současného Japonska, jak autor zdůrazňuje, a bezpochyby také i geografickým umístěním Japonska mimo asijskou pevninu. Jinými slovy, přirozená izolovanost se odráží nejen ve společenské stratifikaci Japonska, ale také a důsledně v typizovaném komunikačním procesu, jenž se nachází v hlubiněm podtextu japonského mediopolitického systému. Autor dizertace se zmiňuje o izolovaném charakteru japonského kognitivního prostoru, a to pouze v kontextu japonské mytologie. Proto zůstává otázkou, do jaké míry podmiňuje

geografická pozice a topografická specifika nejen genezi národního povědomí, ale také sám character a podstatu mediální politiky v současném Japonsku. Zde se rovněž nabízí srovnání především s Anglií, kterou Japonci již od dob modernizace své země (konec devatenáctého století) vždy považovali za jakousi paralelní, modelující společenskou strukturu, nehledě na militaristický antagonismus během druhé světové války. Už proto by srovnání s anglickými médii mohlo přispět k lepšímu pochopení exkluzivní, elitní funkce japonských médií ve společnosti, kde společenská stratifikace determinuje selektivitu a přístupnost zpráv širší veřejnosti.

Autor dizertace podává v první části své práce zajímavý, obsáhlejší přehled poststrukturalních a postmoderních metodologických přístupů ke studiu komunikačních teorií, které odvozují svůj původ především z akademického diskurzu na Západě (míněna především Evropa a USA). Autor se v kontextu dewesternizace obezřetně staví proti Saidově teorii orientalismu, což považují za správný, kritický pohled. (Viz moje studie "Negace orientalismu v exotické tvorbě Jana Havlasy", Bohemica Olomucensia 2, FF UP, Olomouc, 2009.) Problém totiž představují sami teoretici dewesternizace, kteří se snaží interpretovat a kritizovat ideologizaci medií svojí vlastní ideologizací. Výsledkem často bývá pouhá textuální dekonstrukce, která ještě více zamlžuje, než objasňuje komplexní funkci a proces komunikace ve společnosti. To je také důvod, proč autorův kritický pohled, byť by obezřetný, je důležitý v kontextu dalšího popisu médií a společnosti v Japonsku.

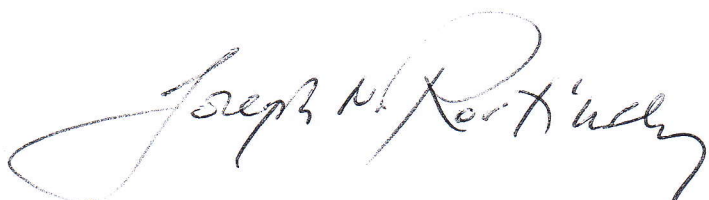
Ne méně důležitý je také autorův kombinovaný interdisciplinární přístup k problematické funkci médií v japonské společnosti. Pohled z historického a lingvistického stanoviska umožní autorovi pochopit kontinuální příliv vnějších kulturních a politicko-náboženských vlivů, které podstatně ovlivnily a formovaly dnešní podobu japonské společnosti. Například autorův obsáhlý popis činnosti klubu reportérů (kiša kurabu) je vhodně zvoleným příkladem toho, do jaké míry mediální a mocenské struktury jsou propojeny v japonské komunikační síti. Autor správně zmiňuje historické precedenty, které do velké míry současnou funkci klub reportérů definovaly. Otázkou pouze

zůstává, zda-li symbiotické propojení mocenských a mediálních struktur je výjimečným charakteristickým rysem pouze japonské, nezápadní (čili "orientální") společnosti anebo zda-li podobné, však neidentické, propojení existuje též v jiných formách ve společnostech západních. Právě exkurzus do problematiky rázu srovnávacího by mohl lépe osvětlit univerzálnost raději relativní neustrannosti v transformaci informací, ať už jakékoliv povahy. Není pochyby o tom, že i v západních společnostech propojení mediálních zdrojů a mocenských struktur je značné, i když často nediskutovatelné. Tím ovšem není třeba bagatelizovat problematiku japonských médií, což autor dizertační práce jasně pochopil a tomuto úskalí se vyhnul při své obtížném, navigačním manévru vysvětlit něco, co se zatím nepodařilo vysvětlit nikomu. Proto je rovněž důležité a pozitivní v přístupu autora ke komplexní problematice japonských médií, jejich funkce ve společnosti, která z vnějšího pohledu může připadat paradoxní a do jisté míry chaoticky strukturovaná, že autor explicitně neakceptuje, i když správně cituje, dewesternizační metaforické definice japonských médií jako "sejdíře" apod. Paradigmatické typologizace pohled na skutečnost sémanticky ochuzují a axiologicky zkreslují. Už proto je nutné dewesternizační kategorie přijímat kriticky.

Původní profesí japanolog, který strávil několik roků stáže na předních japonských univerzitách, Igor Pruša má výborné znalosti o současné a minulé japonské společnosti a výborně ovládá japonský jazyk. Jeho expertiza mu proto dovoluje pracovat s originálními japonskými prameny, což považují za jeden z pozitivních aspektů jeho dizertační práce. Autor předkládá českému čtenáři závazné informace o japonském mediopolitickém komplexu formou věrohodných překladů přímo z japonských informačních zdrojů. Nicméně, text práce vykazuje, že autor má dobrý přehled také o sekundární (především anglicky psané) literatuře, jež se zabývá tematikou Japonska. Podle mého názoru a přesvědčení dizertační práce splňuje vysoké, akademické požadavky vědeckého výzkumu a proto ji bez výhrad doporučuji oborové radě jako materiální podklad pro její další rozhodnutí.

Z výše uvedených důvodů a také s přihlédnutím ke společenské závaznosti

tématu, které si Igor Pruša vybral pro svoji dizertační práci a které, podle
mojí úvahy, přehledně a systematicky zpracoval v kontextu
interdisciplinárního přístupu, tuto dizertační práci DOPORUČUJI k
obhajobě.

Professor Dr. Joseph N. Rostinsky, Ph.D.

(Harvard University, Brown University)

Tokai University, Box BU Tokyo

Graduate School of Civilization Studies / American Studies

Graduate School of Cognitive Management

Graduate School of Linguistics and Japanese Studies

Hiratsuka, Kanagawa 259-1292 Japan

jnr@keyaki.cc.u-tokai.ac.jp

Tel. 81-463-58 12 11 ext.3051